

Inhoud

Hebe de Champeaux	3
Dag in de Branding	4
Lodewijk van der Ree	5
De cd-kast van ...	6
In memoriam / cd van TKA	7
Ramsj / concerten TKA	8
Wie is wie	9
Hoe is het nu met ...	11

Redactioneel

Een kennismaking met

Jan Willem de Vriend

Een nieuwe lente een nieuw geluid... Het is buitengewoon van toepassing op Toonkunstkoor Amsterdam dit jaar. Twee nieuwe wereldburgers die voorjaarsvol het leven tegemoet brullen, een nieuwe repetitor die van funky baslijntjes houdt, een nieuw orkest bij de concerten van de *Matthäus Passion* en bij de helft van die concerten zelfs een nieuwe dirigent!

Een moment overwoog ik dit stukje te beginnen met Kopland in plaats van Gorter, *Deze lente gaat het toch weer; over jou hoewel ik er langzaam; wel moe van ben*. Het gaat immers toch weer over Bach, over Jezus; en de zangers van koor II weten na al die jaren nóg niet wat koor I bedoelt met 'Sehet, den Bräutigam' ('Wen?'). Best vermoeiend. Maar nee! Jan Willem de Vriend, die deze maand twee van de vier concerten dirigeert, liet in een opwarmrepetitie onmiddellijk een nieuw geluid horen. De verwachtingen aangaande de inbreng van de instrumentisten van het Combattimento Consort zijn bovendien hooggespannen en ook de *Matthäus/Bach*-interpretatie van onze eigen Boudewijn heeft de jaarlijkse voorjaars schoonmaak gehad.

Beslist geen Kopland dus, maar Gorter en een citaat uit *Mei*; des te toepasselijker, doordat ook onze activiteiten in mei aan bod komen in deze ToniKA. Namens de redactie: veel leesplezier!

Sara Pleyte

Jan Willem de Vriend richtte in 1982 het Combattimento Consort op, een ensemble dat zich bezig houdt met de uitvoering van muziek uit de periode van 1600 tot 1800 en waarin hij zelf meespeelt als violist. Sinds 2006 is De Vriend chef-dirigent en artistiek leider van het Nederlands Symfonie Orkest in Enschede. Hij treedt daarnaast op als dirigent voor diverse orkesten in en buiten Europa. In juli 2012 kondigde De Vriend zijn vertrek aan bij het Combattimento Consort omdat hij zich vanaf seizoen 2013-2014 volledig wil richten op zijn activiteiten als dirigent.

Afgelopen november werd in het Concertgebouw Händels *Water Music* uitgevoerd door het Concertgebouworkest onder leiding van Jan Willem de Vriend. Waar gewoonlijk musici braaf op hun plaats blijven zitten, slopen nu verschillende orkestleden stilletjes van het podium om even later met instrument en al ergens anders op te duiken: op het achterbalkon, op het middenpad in de zaal of achter de deur onder het orgel. Met deze encenering wilde de dirigent de oorspronkelijke uitvoering benaderen, waarbij instrumenten vanaf verschillende schepen verspreid over het water speelden. Een dergelijke encenering kon ik me ook wel voorstellen voor de *Matthäus-Passion*. Stilletjes hoopte ik dat Jan Willem voor ons iets dergelijks in petto had. Ik zag het al voor me: het openingskoor met beide koren links en rechts voor op het balkon, deel 2 al zingend vanaf de trappen naar beneden lopend, of gewoon de volledige uitvoering in dagelijkse kleding verspreid zittend tussen het publiek. Iets van die aanpak zag ik terug bij onze repetitie met Jan Willem. Door de manier waarop hij bijvoorbeeld

de boodschap in het openingskoor inzichtelijk maakte, kregen simpele woorden als Wo, Was en Wen ineens een heel andere lading.

Op mijn vraag wat het Concertgebouworkest vond van deze choreografie, zegt Jan Willem: "Ze hebben me in ieder geval teruggevraagd. Er was wel discussie over, maar het KCO is het meest flexibele orkest ter wereld en zo gauw iets voor hen overtuigend en logisch is, heb je ze voor 120% mee. Ik maak er geen gewoonte van om muziekwerken te enceneren. Händels muziek leent zich ervoor omdat hij altijd bezig was met ruimtelijke opstellingen. De *Matthäus-Passion* is echter van zichzelf al zo levendig en rijk, alleen al door het gebruik van meer orkesten en koren; daar hoef je geen choreografie aan toe te voegen.

foto: Michiel van Nieuwekerk

Neem bijvoorbeeld de manier waarop hij in de sopraanaria *Aus liebe* de bas weglaat om zo het ontbreken van zwaartekracht uit te drukken. Ik ben zelf niet praktiserend kerkelijk, maar in de *Matthäus-Passion*, en in het algemeen in de muziek van Bach, zit zoveel universeels dat iedereen het kan herkennen. Zo vind ik het koraal *Ich steh an deiner Krippen hier* uit het *Weihnachtsoratorium* van een schoonheid waarbij het niet meer om een Jezus gaat, maar vooral om het feit dat je naast de kribbe staat van een nieuw leven en wat het je kan bieden; in feite wat je met je eigen kinderen meemaakt.”

Vanaf de oprichting van Combattimento Consort heeft Jan Willem ook met koren gewerkt. “Als je veel 17de- en 18de-eeuwse muziek uitvoert, kun je eigenlijk niet om het vocale heen. In die tijd stonden tekst en muziek niet los van elkaar; de lading die muziek kan geven aan woorden vind ik dan ook zo bijzonder. Een van onze eerste projecten was met Cappella Amsterdam. Vergeleken daarmee is TKA heel groot, maar ik vind die discussie over grootte van het koor niet interessant. De dirigent moet bepalen in hoeverre hij zijn muzikale wensen aan het koor wil aanpassen. Wij hadden nu een globale repetitie waarbij we nog nauwelijks zijn ingegaan op klank en balans, de richting van de tekst, de kleur en de energie die ik nastreef.

Bij de komende twee repetities en uitvoeringen zullen we steeds meer naar elkaar toegroeien. Richtinggevend voor mij is: waarom heeft Bach die tekst op die muziek geschreven, wat zijn de muzikale regels, dus: wat komt uit die tekst voort? De aanwijzing die ik bijvoorbeeld in het openingskoor gaf - stijgend crescendo, dalend diminuendo - is zo'n gangbare 18de-eeuwse regel. Het is een retoriek die ons niet meer geleerd wordt, maar als je dat in je muzikale vocabulaire meeneemt, is het een fluitje van een cent.”

Behalve de grootte van het koor is voor Jan Willem ook het werken met amateurzangers betrekkelijk nieuw. “Het is ongelooflijk leuk om te zien hoezeer de leden van TKA genieten van het samen muziek maken. Het werken met een amateurkoor dwingt mij ook om na te denken over aanwijzingen die professionele koren meteen oppikken. Logisch, jullie zijn er niet dagelijks met elkaar mee bezig. Neem de uitspraak van Blitze, iets wat voor mij zo vanzelfsprekend is. Voor een professioneel koor is meteen duidelijk hoe ze dat moet zeggen, maar toen ik jullie vroeg om een echte bliksem te laten horen, moest ik tot in detail bedenken hoe je het precies uitspreekt. Dat houdt je scherp. Kortom, ik zie uit naar de samenwerking tussen het grote TKA en het kleine, maar krachtige Combattimento Consort.”

Aja Leemans

het Combattimento Consort

Column van de artistieke staf

Hebe de Champeaux

Wij kennen Hebe eigenlijk voornamelijk als repetitor bij TKA, maar ze doet natuurlijk veel meer!

Ik ben in 2007 weer terug naar Nederland gekomen om, onder andere redenen, een mogelijkheid te vinden voor mijn ambities in het dirigeren van opera. Orkestdirectie- en vioopleidingen achter de rug; er bleef nog veel te leren over de zangkunst. Daarom richtte ik me op koördirectie en operazang toen ik in Amsterdam belandde. Ik ben daar nog volop mee bezig, zeker in het uitbreiden van mijn eigen kennis van de stem. Tot mijn eigen verbazing beleef ik (steeds) veel plezier en vooruitgang in het bouwen van mijn eigen stem, nu onder leiding van James McCray en andere zangcoaches. Het heeft steeds mijn voorkeur om (als dirigent) met orkest en zang tegelijk te werken, liefst in de context van opera. Door financiële omstandigheden en het werkelijke aanbod, zien mijn werkzaamheden er momenteel iets anders uit. Nederland heeft een rijke amateurkoorwereld en een beperkte amateurorkestwereld. Op dit moment leid ik drie koren en één orkest, naast mijn werk bij Toonkunstkoor Amsterdam, en ik doe regelmatig projecten bij DNO, Buitenkunst en Bureau Huismuziek. Met mijn viool en altviool doe ik helaas heel weinig op het moment. Vroeger speelde ik me helemaal kapot als schnabbelaar in de VS. Misschien komt dat ooit terug, maar voor nu beleef ik zoveel plezier in het studeren van zang, dat ik het eigenlijk ook niet echt mis.

Op dit moment is Hebe juist bevallen van een zoon en haar dochter is anderhalf. Heeft moederschap haar muziekbeleving veranderd?

In mijn opinie heeft het mijn muziekbeleving niet veranderd, maar het heeft mij wel een blijer mens gemaakt. Wat iedere ouder, en zeker iedere moeder, zal herkennen is het feit dat er gewoonweg minder tijd en energie over blijven voor persoonlijke (carrière)ambitie in de fase van zwangerschap en het eerste jaar daarna. Ik hoop dat terug te kunnen vinden in de komende jaren, want ik mis “mezelf.”

Als Nederlands/Amerikaanse musicus heeft Hebe op meerdere continenten ruimschoots muzikale ervaring. Welke verschillen tussen de verschillende muziekculturen vallen haar op?

Dit is gevaarlijk territorium, dus ik zal me wat voorzichtig uitdrukken. Mijn meningen waren nogal sterk toen ik naar Nederland verhuisde doordat ik de verschillen zo heftig beleefde. Nu ik meerdere jaren hier woon en werk zijn mijn opinies wat milder geworden. Wat ik me wel herinner, is dat ik een sterk gevoel had dat muziek veel voorzigtiger werd benaderd in Nederland dan in de VS. Ik heb het gevoel dat mensen vrezen om hun nek uit

te steken en bang zijn om fouten te maken. Maar fouten zijn ook belangrijk, want die geven de openbaring en het initiatief voor verbetering, vernieuwing en groei. De gevolgen van voorzichtig zijn, zijn in sommige opzichten wel positief, maar in andere negatief. Een van de grootste nadelen van “voorzichtig doen” in Nederland is dat er niet genoeg repertoire wordt gespeeld, vooral in de opleidende instituten. Het is bijvoorbeeld waanzin dat het Conservatorium van Amsterdam maar één, hooguit twee orkestprojecten heeft per jaar, terwijl de meeste instrumentalist later hun brood zullen moeten verdienen met het spelen in ensembles, niet als solisten. De veilige weg zorgt ervoor dat er minder uitdagend en überhaupt minder repertoire wordt gepland. En het laat weinig ruimte over voor experiment en het leren van al het repertoire dat uiteindelijk wel zal moeten worden gespeeld of gezongen door professionele musici. Maar het verhaal heeft natuurlijk twee kanten. Als er iets in Nederland wordt gedaan, dan is het nauwkeurig uitgewerkt en wordt er consequent naar kwaliteit gestreefd. In de VS heb ik vaak gemerkt dat de muziek door de gemiddelde (semi)professionele musici oppervlakkig kan worden uitgevoerd, doordat de druk om te presteren zo hoog is. Dan gaat de focus soms vooral naar de kwantiteit in plaats van naar de kwaliteit. Dat is een opmerking die misschien niet verrassend klinkt als wij het over de VS hebben!

Ik heb in ieder geval wel veel ervaren en veel geleerd van alles dat mij werd aangeboden in de VS en ik profiteer er nog heel erg van. Zeker het feit dat de VS groot muzikaal talent van vele landen naar zich toe trekken – zowel docenten als studenten – heeft mij een zeer rijke en uitgebreide opleiding opgeleverd.

Wie Hebe's cv leest, ziet onmiddellijk dat zij al heel wat bijzondere projecten moet hebben meegemaakt. Dat maakt nieuwsgierig... Wat is het meest idiote project of programma dat ze (actief of passief) heeft meegeemaakt?

Oh jee, ik heb zo veel meegemaakt als schnabbelaar (viool) dat er natuurlijk allemaal gekke ervaringen bij zijn, waaronder idiote ervaringen. Er was een keer dat ik een programma speelde met een orkest uit Bloomington en de gastdirigent die ze hadden ingehuurd had een heel bijzondere slagtechniek. Als hij in viere sloeg zagen de twee en de drie eruit alsof zijn armen ruitenwissers waren op een auto. Het hele orkest zat in ongeloof toen de eerste repetitie begon en naarmate de repetitie vorderde, werd er soms gewoon uit wanhoop commentaar geleverd dat lachbuien tot gevolg had. Dat soort gedrag bij een professionele uitvoering is ongehoord, maar die dirigent maakte zich zo belachelijk met zijn idiote gebaren en zijn onzinnige opmerkingen, dat het hele orkest alle mate van respect verloor.

Nog een andere ervaring was dat een buitenlucht concert op de verkeerde dag was aangekondigd in de krant en dat wij als orkest aankwamen bij de concertlocatie (die nogal ver reizen was voor de orkestleden) en vervolgens een concert moesten spelen voor een leeg veld.

Dag in de Branding Festival voor Nieuwe Muziek

Op zaterdag 11 mei brengt Toonkunstkoor Amsterdam een Stravinsky-programma tijdens het Haagse festival Dag in de Branding. Caroline Bakker, voorzitter van Toonkunstkoor Amsterdam en zakelijk directeur van Dag in de Branding vertelt over het festival.

Festival Dag in de Branding

Dag in de Branding, het Haagse festival voor nieuwe muziek, laat horen en zien hoe rijk en vitaal de wereld van de nieuwe muziek is. Het festival vindt vier keer per jaar plaats op diverse, vaak ongewone locaties in Den Haag en wordt altijd op een zaterdag gehouden. Culturele instellingen als het Korzo theater, het Koninklijk Conservatorium, Paard van Troje, Dr Anton Philipszaal, Theater aan het Spui en het Residentie Orkest leveren bijdragen aan het festival. De samenwerkende partijen stellen programma's op die een mix vormen van eigen programmering en bijzondere projecten met een uniek festivalkarakter. In deze formule komt jong talent aan bod in combinatie met gevestigde namen en worden premières afgewisseld met werken die zich hebben bewezen. En dan gaat het niet alleen om de ontwikkelingen in de klassieke muziek, maar ook om geïmproviseerde muziek, jazz, popmuziek, muziektheater, niet-westerse muziek en elektronica.

Sinds 2006: 7 seizoenen, 28 edities

Het festival is een initiatief van de Johan Wagenaar Stichting. In 2005 riep de JWS het Platform voor Nieuwe Muziek in het leven, om op regelmatige basis te kunnen overleggen en afstemmen met de verschillende instellingen in Den Haag die zich ieder op hun eigen manier inspannen voor de muziek van nu. Toen in dat overleg het concept voor het festival Dag in de Branding werd bedacht, was duidelijk dat er mankracht nodig was om deze plannen ook daadwerkelijk te realiseren. Iemand moest gaan bellen, mailen, regelen – om fondsen te werven, musici te contracteren, draaiboeken op te stellen, PR campagnes te bedenken en kaarten te verkopen. In 2006 ben ik gevraagd om dit op me te nemen en ik doe dit tot op de dag van vandaag met heel veel plezier. Ik heb de gelegenheid gekregen om samen met alle partners het festival te laten uitgroeien van een papieren idee tot wat het nu is: een spraakmakend festival voor nieuwe muziek, toe aan de 28ste editie aan het eind van dit seizoen. Met nog steeds groeiende bezoekersaantallen en vol plannen voor nieuwe initiatieven en samenwerkingsprojecten, ook met partners in andere steden, ook met festivals in het buitenland.

Branding producties

Het meest spraakmakend zijn de eigen producties van het festival geweest. Dankzij de unieke formule van het festival waarin zoveel instellingen samenwerken, komen bijzondere programma's tot stand die de partners op eigen kracht niet zouden kunnen realiseren. Hoogtepunten waren de edities rond het vroege werk van Louis Andriessen ('Jongensjaren'), de concertante uitvoeringen van Rob Zuidams opera *Rage d'Amours* door het Residentie Orkest in een bomvolle Philipszaal, en portretten van componisten als Steve

Reich, John Cage, Alvin Lucier en recent Guus Janssen. Voor dergelijke projecten komen bezoekers uit het hele land en zelfs uit Duitsland, België en Engeland naar Den Haag.

Het is de ambitie van Dag in de Branding om nieuwe publieksgroepen te interesseren voor ontwikkelingen die bestaande grenzen overschrijden. Het verlagen van drempels is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Waar mogelijk maken we daarom de eigen Branding-producties gratis toegankelijk en organiseren we deze concerten op alternatieve plekken midden in de stad. Zo werd in maart 2008 in het Atrium van het Haagse stadhuis een bizarre opstelling gerealiseerd met zes concertvleugels en een enorme hoeveelheid audiotechniek. Hier werd eerst *Six pianos* van Steve Reich uitgevoerd, gevolgd door de Nederlandse première van *Crazy Nigger* (voor 6 vleugels en tenslotte 12 pianisten) van de in 1991 overleden Amerikaanse componist Julius Eastman. Het is vooral dit concert geweest waarmee Dag in de Branding haar ambitie om dingen te doen die anders zijn dan anders, heeft kunnen doorzetten en haar reputatie als festival voor nieuwe muziek heeft gevestigd.

TKA naar Den Haag

Door mijn rol als coördinator van Dag in de Branding zit ik natuurlijk erg dicht bij het vuur en de lijnen met de partners in het festival zijn kort. In een overleg van de programmaraad heb ik eens verteld over de ambitie van TKA om avontuurlijk te programmeren, en enkele collega's kwamen luisteren naar de derde editie van het Nunc-programma in De Duif.

Ook vertelde ik dat Boudewijn en Paul zo'n prachtig programma hebben samengesteld met *Les Noces* van Stravinsky in combinatie met *The Bells* van Rachmaninov, dat nota bene mede aan ons koor is opgedragen. Dit resulteerde eerst in een uitnodiging om samen met Het Pianoduo Stravinsky's *Psalmensymfonie* te vertolken als opening van de 28ste editie van het festival op zaterdag 11 mei a.s.. Over *Les Noces* was het Koninklijk Conservatorium zo enthousiast, dat ze het programma hebben opgenomen in hun curriculum voor het volgende seizoen. De samenwerking met het KC betekent voor TKA dat dit bewerkelijke en kostbare programma – waarvoor vier vleugels en zes man slagwerk nodig zijn – als eigen productie haalbaar wordt. Helemaal volgens de filosofie van Dag in de Branding! Ook dit programma zal klinken als onderdeel van een festivaleditie, in de Dr Anton Philipszaal op zaterdag 14 december van dit jaar.

Uitgebreide informatie over het festival en het programma van de komende editie is te vinden op www.dagindebranding.nl

W

Repetitor Lodewijk van der Ree over koordirectie en TKA

“Ik ben er inmiddels van overtuigd dat ik dirigent ben en als zodanig werk ga vinden. Ik heb genoeg kennis voor een dirigent. Ik heb het nu te druk om een scriptie te schrijven.”

Lodewijk van der Ree (26) brak zijn studie muziekwetenschappen af om zich volledig te wijden aan het dirigeren. Hij krijgt op het Conservatorium van Amsterdam les van Jos Vermunt. Tijdens de lessen bestudeert hij met zijn docent materiaal dat hij met zijn koren instudeert. Zoals van Stravinsky. ‘De afgelopen weken heb ik met Jos aan *Les Noces* zitten werken. Dat is heel fijn. Hij heeft zo veel ervaring en duikt helemaal in zo'n partituur. Ik studeer zelf de noten en probeer het stuk te doorgronden. Maar het gaat erom: hoe houd je de zaak bij elkaar en hoe moet je dingen laten zien? Het zijn grappige lessen. Ik zit één op één met Jos. Er is geen koor bij, geen piano. Het is in stilte dirigeren terwijl we allebei de partituur lezen. Het komt voor dat je tien minuten in het niks staat te slaan.’

Lodewijk kreeg pas interesse in klassieke muziek toen hij op zijn zestiende wisselde van middelbare school. Hij speelde basgitaar in een band. Een muziekdocent bracht hem met verschillende soorten klassieke muziek in aanraking. ‘Eén van die dingen was *Le Sacre du Printemps* en ik dacht: dit kan klassieke muziek dus ook zijn. Ik ben alles gaan verkennen vanaf de tijd van Stravinsky: Prokofiev, de tweede Weense school, Legeti en Boulez. En alles wat na de Tweede Wereldoorlog kwam. Ik wist niet dat die muziek zo gelaagd kon zijn. Dat er zo veel klankkleuren bestonden.’

Lodewijk studeerde muziekwetenschappen in Utrecht en werd lid van de Utrechtse Studentencantorij. ‘Ik ging toen cellosuites van Bach omschrijven voor basgitaar. De eerste variatie uit de *Goldbergvariaties*, daar zit zo'n funky baslijntje onder. Dus mijn interesse in Bach begon met zijn instrumentale werken. Ik werkte in Utrecht drie jaar bij Boudisque, de cd-winkel. Ik kan nu in elke periode wel iets aanwijzen waar ik helemaal gek op ben. Dat begint bij Gregoriaans en eindigt bij wat er gisteren geschreven is.’

Inmiddels dirigeert Lodewijk TKA terwijl Hebe met zwangerschapsverlof is. Onlangs verklaarde hij de TKA-leden onomwonden zijn liefde voor Stravinsky. In het bijzonder voor *Les Noces* en voor de *Psalmensymfonie*. ‘Die slotpagina's van de *Psalmensymfonie* waar we in de afgelopen weken aan hebben gewerkt zijn iets magisch. Ik begrijp nog steeds niet helemaal waarom dat zo goed is, maar dat het zo bijzonder is komt deels door wat eraan vooraf gaat. Dat einde gaat zo'n drie minuten in precies dezelfde sfeer door. In de bas zit een ostinato-figuur en daarboven heeft Stravinsky fantastische akkoorden neergelegd. Je hebt niet

door dat dat hetzelfde is omdat er zo veel bovenin gebeurt. Dat is fascinerend. Stravinsky is er goed in om de tijd stil te zetten.’

Naast TKA heeft Lodewijk inmiddels verschillende andere koren. ‘Ik dirigeer sinds september Collegium Utrecht, een kamerkoor. We hebben net een programma gedaan met Byrd, Da Victoria, Britten en Poulenc. Nu doen we een Ests programma. Mijn vriendin is Ests en zij is componiste. Zij en twee vrienden van haar schrijven nieuw werk voor het koor. We werken dus aan drie premières. Ik werk nu ook met het ASKO Kamerkoor. Bij het vorige project deed ik daar als zanger mee. Ik had nogal wat aan te merken. Maar kennelijk deed ik dat op een positieve manier. Met zestien zangers doe ik zestien-stemmige muziek. Eén per stem. We doen daar Lassus, Ton de Leeuws laatste a capella koorwerk, Charlotte Seither en Filip Rathé.’

De 20e eeuwse muziek boeit Lodewijk het meest. Meer nog dan het ‘sentimentele, wat vaak in de Romantiek voorkomt: het uitstorten van de eigen gevoelens.’ Door zijn werk bij TKA is hij inmiddels helemaal in de *Matthäus-Passion* van Bach gedoken. Hoewel hij door de compactheid van het stuk meer houdt van de *Johannes-Passion* vindt hij het geweldig zich nu met de *Matthäus* bezig te houden. Daarbij is de grootte van het koor voor hem een nieuw fenomeen. ‘Daar worstel ik wel een beetje mee. Het is de 19e eeuwse uitvoeringspraktijk.’ Lodewijk erkent dat hij heeft moeten wennen aan de massaliteit. ‘De attitude is heel anders dan bij een klein ensemble. Het totaal is fantastisch, maar dan moet wel iedereen bijdragen aan dat totaal. Ik kan minder op de man af werken, dat is ook niet zo zinvol. Zelfs een stemgroep van zo'n 15 tot 20 mensen vorm geven is een behoorlijke klus. Het blijft wel goed op toon. In zo'n stemgroep zitten genoeg mensen die de boel trekken. Bij amateurs probeer ik altijd net boven hun niveau te gaan zitten. Om mensen uit te dagen en de neuzen dezelfde kant op te krijgen. Bij TKA is dat stadium vrij snel gepasseerd: je kunt behoorlijk snel aan frasering, tekst en interpretatie werken; aan alle dingen die muziek zo interessant maken.’

Stef Lokin

De cd-kast van... Edwin Scholten

Na een oogoperatie in januari zit ik als met ziekte geslagen thuis op de bank. Met één oog lezen is kort na een operatie vermoeiend en frustrerend. Veel beter vergaat me het luisteren naar radio 4 en eigen cd's. De dagen thuis geven me voor het eerst sinds tijden de tijd eens na te gaan waaruit mijn audiorijkdom feitelijk bestaat. Een Willem Duyscollectie is het niet, in omvang, maar er zit wel moois tussen en ik heb nu ook tijd om het te beluisteren.

Behalve wat TKA-cd's van *Golgotha* (bestuursleden: stop met zoeken!) vond ik, niet te geloven, eigen brandwerk uit het verleden van *Les Noces* en de mis van Igor Stravinsky onder leiding van Leonard Bernstein! Gelijk maar eens geluisterd. Je hoort dat het een uitdaging is!

In mijn eigen post-twintiger jaren maakten vrienden uit Dordrecht, of all places, mij attent op een semi-concertante uitvoering van *Le nozze di Figaro* in het Concertgebouw door het Monteverdi Choir en de English Barock Soloists onder leiding van John Elliot Gardiner, in het kader van het Holland Festival. Ik neem aan dat deze drie namen voor jullie lezers nu direct worden geassocieerd met kwaliteit, maar in die dagen was het voor mij een geestverruimende schok; een muzikale trip waarvan het afkicken maanden duurde. Gelukkig kwam er na een jaar weer een nieuw Holland Festival, waarbij John Elliot Gardiners project waarschijnlijk de kas kloppend hield.

Zo werd ik Mozartbewonderaar. Door de directe ervaring met zijn opera's en met name vocale ensembles staat Mozart voor mij op grote hoogte en dit leidde tot het meerdere jaren bezoeken van Gardiners concerten en wachten op de bijbehorende cd's. We hoorden *Don Giovanni*, waar we nog net de drietanden van de duivels langs de rand van de afgrond konden ontwijken en onszelf gelukkig prezen dat we uiteindelijk levend uit het Concertgebouw kwamen (dat had veel slechter kunnen aflopen!) en *Die Zauberflöte*. Het wachten op de cd's duurde steeds ongeveer een jaar langer. Maar Gardiner ging door na Mozart: Van Beethovens *Fidelio* en de *Missa Solemnis* volgden. Wel andere koek, maar ja die cd's moesten er ook komen natuurlijk.

Bij een vorig koor zong ik nogal wat madrigalen van Monteverdi, ook prachtige muziek. Vandaar de trits madrigalenboeken op cd van het Concerto Italiano o.l.v. Rinaldo Alessandrini. Zinnelijke muziek met zinnelijke cd-hoesjes. Liedjes van verlangen, *ahi me, ahi bocca, ahi mio cuore* en dat alles in harmonieën die je in lijdensgenot naar de zevende hemel voeren.

In de omgeving van die cd's staan ook de religieuze werken van Monteverdi, zoals de *Mariavespers* en de *Vespers voor Johannes de Doper*. En die dan weer met Gardiner. En *Selva Morale e Spirituale* door Ensemble Enyma o.l.v. Gabriel Garrido. Dan heb je wat dubbures, maar dat is niet echt erg.

O ja, een gesigeneerde Bartoli. Wat een allegro con brio-ontmoeting was dat!

Met het eerder genoemde vorige koor heb ik ook een indertijd net ontdekt zevende motet voor dubbelkoor van J.S. Bach uitgevoerd en opgenomen: *Ich lasse dich nicht, du segnest mich denn*; dit staat er ook tussen.

Er staan ook instrumentale werken in de kast. Dit o.a. naar aanleiding van mijn activiteiten als paukenist bij een amateur symfonieorkest. Om een beetje inzicht in de tientallen maten rust te krijgen en toch de timing te oefenen, zijn er allerlei soloconcerten en symfonieën: celloconcerten van Schumann en Sjostakovitsj, pianoconcerten en symfonieën van Van Beethoven en Grieg, alle symfonieën van Schubert en nog wat symfonische poëzie van De Falla en Bizet.

Tot slot: staat er dan niets moderns tussen, of iets lichts? Jawel. Er zijn cd's van de straatmuziekgroep Toeters en Bellen, o.a. *Oostwaarts!* en van de projecten van mijn pianolerares onder de naam Eros Ares. En er is Shania Twain, heel goed bij het huis schoonmaken; en er is Norah Jones, heel goed bij een avond op de bank. Ik zie Ella Fitzgerald en Miles Davis, Eric Vloeimans.

En mijn heldin van liefde op het eerste gehoor: Kate Bush. De cd *Aerial* is zo formidabel opgenomen dat je de illusie hebt dat de merel die ze gebruikt (niet die van Edwin Rutten) naast je op de schouder zit. Met deze muziek in mijn iPod fietste ik op een mooie dag van de CSB langs de Amstel naar huis en ik dacht: "Wat klinkt die merel hard door de muziek!", maar dat was de cd. De opname was niet van de natuur te onderscheiden. Heel bijzonder.

Ik geef het stokje door aan Ester Rood.

Edwin Scholten

James DePreist

De Amerikaanse dirigent James DePreist is op 8 februari op 76-jarige leeftijd overleden. In 1975 en 1977 dirigeerde hij de Beethovencyclus bij het Amsterdams Philharmonisch Orkest en zo zongen wij in die jaren onder zijn leiding de *Negende*

Symfonie. In 1975 verving hij overigens Gennady Rozdjestvensky die van de Sovjetautoriteiten geen uitreisvisum had gekregen.

James DePreist was een van de eerste Afro-Amerikaanse dirigenten die buiten de VS bekendheid kreeg. Hij leed aan polio maar kon toch dirigent worden. Hij dirigeerde verscheidene malen in Nederland; in Rotterdam en Amsterdam. In Amerika was hij dirigent van de orkesten van Quebec en van Oregon.

Charles van Tassel

Op 4 januari 2013 is op 75-jarige leeftijd de eminente Amerikaans-Nederlandse bas-bariton Charles van Tassel overleden. In de jaren '60 en '70 zong hij meer dan 100 operarollen aan Duitse en Zwitserse theaters. In 1975 vestigde Van Tassel zich in Amsterdam, waarna hij ook de Nederlandse nationaliteit aannam. In 1982 maakte hij zijn debuut bij De Nederlandse Opera, in *Pique Dame* van

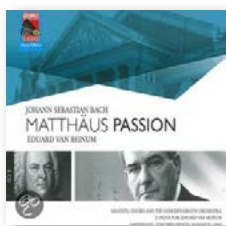
Tsjaikovski. Ik ben naar die uitvoering toe geweest en weet nog

goed hoe prachtig hij Prins Jeletzki's aria zong. Hij zong ook in modern repertoire zoals *Symposion* van Peter Schat. Charles van Tassel zong mee in vele oratoriumuitvoeringen, maar zijn grote liefde was toch wel het lied. Hij gaf liederenavonden in heel Europa en in de VS. Van Tassel bleef tot op hoge leeftijd zingen. Zo debuteerde hij op zijn zestigste in Carnegie Hall (New York) en gaf hij zijn laatste liederenavond in 2012. Hij was een geliefde leraar aan het Conservatorium van Amsterdam, waar hij onder meer Johannette Zomer opleidde.

Met TKA heeft hij diverse malen opgetreden. In de tijd dat Jan Eelkema onze dirigent was, zong hij in de *Matthäus-Passion* zowel de basaria's (1981 en 1988) als de Christus-partij (1985, 1987 en 1989). In 1983 voerde TKA de *Johannes-Passion* uit en ook daarin zong hij de basaria's. In 1985 voerden we met Van Tassel als bassolist Haydns *Die Schöpfung* uit in de Westerkerk. Ik weet nog hoe hij voorafgaand aan het concert uitrustte, languit liggend op een kerkbank. Tot slot zong hij in 1994 met TKA de rol van Simon in *De Lente* uit Haydns *Die Jahreszeiten* bij het afscheid van mr. R. Hazelhof als voorzitter van de Raad van Bestuur van ABN-AMRO. Dirigent was Vassili Sinaiski.

Theo Laceulle

Een nieuwe cd van TKA: Bachs Matthäus-Passion uit 1958!

In december is op het label Audiophile classics een historische opname verschenen van de laatste uitvoering van de *Matthäus-Passion* die, op Palmzondag 1958, door Eduard van Beinum werd gedirigeerd. De dirigent, die vanaf 1947 vrijwel jaarlijks de uitvoeringen had gedirigeerd, overleed het jaar daarop. In de jaren daarna werd de jaar-

lijks traditie overgenomen door Eugen Jochum. De opname uit 1958 is onlangs in de radio-archieven opgedoken.

Het is een uitvoering door het Concertgebouworkest, het (zoals dat toen nog heette) Toonkunstkoor van de afdeling Amsterdam, het jongenskoor van Zanglust en een aantal grote solisten, die jarenlang aan deze uitvoeringen hun medewerking verleenden: Ernst Haefliger (van 1953-1972 de vaste evangelist!), Heinz Rehfuss (11x), Erna Spoorenberg (15x), Annie Hermes (10x), David Hollestelle (10x) en de jonge Simon van der Geest als tenorsolist. De kleine basrollen werden gezongen door Hans Wilbrink.

Het is een mooie, vloeiende uitvoering waarvan een grote rust uitgaat. Natuurlijk, tegenwoordig doen we het niet meer zo; de uit-

voering is zeker nog in de romantische traditie, maar veel minder nadrukkelijk dan die van Mengelberg (1939). Het koor zingt fraai en doorzichtig; zeker gezien het feit dat in die tijd nog zo'n 150-200 zangers deelnamen! Wat met name opvalt, is dat de recitatieven erg langzaam worden gezongen, maar Ernst Haefliger is een prachtig verhalende evangelist en Heinz Rehfuss een fraai zingende Christus met grote autoriteit. Erna Spoorenberg zingt liefdevol, Annie Hermes (toen al in de vijftig) en David Hollestelle zingen een warme alt- en baspartij, de 23-jarige Simon van der Geest, die later een gevierd evangelist zou worden is een prima tenor en aan Hans Wilbrink is te horen dat hij in Duitsland een grote operacarrière tegemoet ging. Ik raad iedereen die geïnteresseerd is in de historische (niet: authentieke!) uitvoeringspraktijk en in de geschiedenis van TKA aan, om eens naar deze bijzondere uitvoering te luisteren. Voor het geld hoef je het niet te laten; de 3-cd-box kost haast niks!

Theo Laceulle

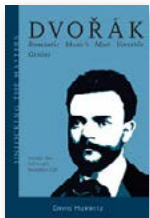
Ramsj om de hoek

Wie gaat kijken op de vijfde en hoogste etage van boekhandel Scheltema, ziet daar de eerste voorboden van de fusie met De Slegte. Eindeloze rijen tweedehands boeken voor onder het tientje staan er liefdeloos naast elkaar in bruine stellingen. Ook de verlichting is minimaal en een kassa is er niet te vinden. Het lijkt alsof de etage niet meer bij Scheltema hoort. De vierde verdieping hoort nog wel degelijk bij de vanouds chique boekhandel. Daar zijn in de ramsj een paar aardige titels te koop.

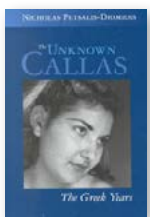
Zoals het boek dat de geschiedenis van de platenhoes behandelt: *Classique Cover Art for Classical Music* van € 39,90 voor € 14,95. 211 pagina's, geschreven en samengesteld door dr. Horst Scherg en uitgegeven door Gestalten Berlin 2008. Het boek bevat 777 meest inspirerende lp-hoezen van 1950 tot 1980. Het is het feest der herkenning voor wie in die periode z'n

eerste platen aanschafte. De LongPlay werd in 1948 geïntroduceerd door Columbia Records en werd gevolgd door Mercury en RCA, in Groot-Brittannië door Decca en EMI. In 1990 was de vinylplaat zo goed al verdwenen en kochten we massaal cd's.

Voor liefhebbers van het werk van Antonin Dvořák is er David Hurwitz' *Dvořák Romantic Music's Most Versatile Genius* van € 24,90 voor € 9,95. 180 pagina's uitgegeven door Amadeus Press 2005, inclusief twee cd's (Supraphon). Het handzame boek beschrijft zijn werk (tien opera's, kamermuziek, koorwerken en liederen) en vertelt het verhaal van de jongen van het Boheemse platteland die met zijn

muzikale taal een eigen muzikale identiteit aan zijn land gaf.

Liefhebbers van het leven en werk van Maria Callas kunnen van alles te weten komen over haar Griekse jaren. Nicholas Petsalis-Dionidis' *The Unknown Callas The Greek Years* van € 32,50 voor € 12,95. 672 pagina's, Amadeus Press 2001. Het is een bekend verhaal: op 13-jarige leeftijd vertrekt Callas met haar moeder en zus van New York naar Athene. Daar brengt ze haar tienerjaren door en

zet ze haar eerste stappen op het professionele operapodium. De schrijver heeft zich voor die jaren, tussen 1937 en 1945, gebaseerd op meer dan 200 interviews. Het waren voor Callas turbulente tijden die cruciaal waren voor haar muzikale en persoonlijke ontwikkeling. Het boek beschrijft haar dagelijks leven, haar werk bij de Greek National Opera, vriendschappen, vroege romances en haar verpletterende optreden in het laatste oorlogsjaar, in de open lucht vlak bij de Acropolis in de productie *Fidelio*. De schrijver kreeg in 1999 een Biography Award voor dit werk in Griekenland.

Stef Lokin

Volgende concerten van Toonkunstkoor Amsterdam

11 mei 2013

Dag in de Branding, festival voor nieuwe Muziek
Theater aan het Spui, Den Haag

Psalmensymfonie – I. Stravinsky

en drie geestelijke werken van Stravinsky:

Pater Noster, Ave Maria en *Credo/Slavische Geloofsbelijdenis*

11 en 12 september 2013

Philharmonie Mercatorhalle Duisburg, Duitsland

Messa da Requiem – G. Verdi

10 december 2013

Muziekgebouw aan 't IJ, Amsterdam

14 december 2013

Theater aan het Spui, Den Haag

Russische bruiloft

Les Noces – I. Stravinsky

The Bells – S. Rachmaninov

Kroningsscene uit Boris Godoenov – M. Moessorgski

i.s.m. Koninklijk Conservatorium Den Haag

**Stravinsky
Mikhailova
Möbius en Morgenstern
Tarnopolski
Raskatov
Sjostakovitsj
en meer...**

♂ | 28

**Dag in de Branding
Festival voor Nieuwe Muziek
za 11 mei 2013 Den Haag**

Info en tickets: www.dagindebranding.nl

Wie is wie?

Johan Blomkwist
bas 2
Lid sinds 2006

Doe je buiten TKA nog iets anders met muziek?

In de loop der tijd heb ik in verschillende koren gezongen. Daarnaast heb ik zangles en sinds anderhalf jaar zing ik ook regelmatig met een pianiste. Dat werkt erg bevrijdend: even niet dat gepeuter aan je stem waarbij je om de zes of acht noten door je zangjuf wordt onderbroken, maar verstand op nul, blik op oneindig en lekker muziek maken; en dan van daaruit kijken of je misschien nog iets aan je stemgebruik kunt doen. Ik ben ook bezig geweest met de Schumann-akademie maar na de theoretische vakken staat dat nu buiten mijn schuld helaas op een laag pitje.

Wat vind je leuk aan TKA?

Het zingen van grote werken met goede orkesten en solisten in mooie zalen.

Hoe zou TKA nog leuker of beter kunnen worden?

Er zou meer aan klankvorming gedaan moeten worden: momenteel staan te veel mensen te veel de solist uit te hangen. Daarnaast lijkt bij sommigen de gedachte te leven dat je niets naast het koor in je leven mag hebben.

Wat is het meest gedenkwaardige concert dat je ooit met een koor hebt uitgevoerd?

Dido en Aeneas van Purcell met het Bachzaalkoor op de nieuwjaarsreceptie van de gemeente Amsterdam in 1994. Mijn eerste uitvoering in het Concertgebouw, de grote zaal was zo vol dat hele groepen mensen hebben moeten staan, een koor van zo'n 34 man, een barokorkestje en solisten midden op het podium. Alles uit het hoofd en het publiek bestond uitsluitend uit genodigden van de opdrachtgever; en dan daarvan ook nog een fragmentje in het AT5-nieuws.

Welk stuk zou je graag (nog eens) willen zingen?

De Hohe Messe.

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

Im Abendrot uit de *Vier letzte Lieder* van Richard Strauss.

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobby's?

Een van mijn mede-bassen bleek 'King of Rock 'n Roll' te zijn. Welnu, laat iedereen weten dat ik de 'Koning van de Weense Wals' ben: rechtsom, linksom, fleckerln, het kent allemaal geen geheimen voor me. Een paar jaar terug heb ik hiermee nog gefigureerd in een Nederlandse speelfilm.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik heb voor mijn pensioen gewerkt als bedrijfsjurist in het bankwezen – en nee, ik ben daarmee niet verantwoordelijk voor "de bankencrisis". Ik heb vaak in de vakliteratuur gepubliceerd en daar ben ik best wel trots op.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Zuidoost Azië, vanwege de combinatie van de mooie natuur, de exotische cultuur, het lekkere eten, de vriendelijke mensen en de mooie vrouwen.

Welk boek zou je iedereen aanraden te lezen?

The better angels of our nature van Steven Pinker: 700 bladzijden met feiten, cijfers en argumenten over de afname van het gebruik van geweld in de wereld en de oorzaken daarvan: een must voor iedereen, die iets van de wereld om ons heen wil begrijpen.

Wie is wie?

Iris Kuipers
sopraan 1
Lid sinds 2011

Doe je buiten TKA nog iets anders met muziek?

Mijn eerste baan was zangjuf op basisscholen in Amstelveen. Mijn koorzang-carrière begon in 1980 bij het Koor van het Concertgebouworkest. Toen er kinderen kwamen, ben ik o.a. bij de Bijlmer operettevereniging gaan zingen en later bij kamerkoor Vocoza. Toen ik weer meer kon reizen ben ik lid geworden van het Nederlands Concertkoor. Sinds kort doe ik hier alleen nog mee als projectzanger. Ik zing als versterker mee in een koortje dat gaat optreden op een bruiloft en met een bariton en een pianist heb ik een paar keer opgetreden in verzorgingstehuizen.

Wat vind je van TKA?

Het leuke vind ik de goede organisatie, maar het zou ook wel wat lossier kunnen. Het niveau en de inzet zijn hoog, maar wat meer bravoure bij het zingen zou ook wat moois kunnen opleveren.

Wat is het indrukwekkendste concert dat je ooit hebt uitgevoerd?

Het spannendste was mijn eerste concert in het Concertgebouw met Bernard Haitink. Met het Koninklijk Concertgebouw Orkest zingen is het leukste wat ik heb gedaan en gelukkig had ik dat besef toen ook al.

Welk stuk zou je graag (nog eens) willen zingen?

Grande Messe des morts van Berlioz. Als soliste zou ik graag de sopraanpartij in het *Requiem* van Fauré zingen.

Heb je een favoriete zanger, zangeres, instrumentalist of orkest?

Op het ogenblik de sopraan Lenneke Ruiten; ik ga zoveel mogelijk naar haar luisteren en koop haar cd's. Pas nog heb ik haar gehoord als soliste bij de *Hohe Messe*, met Boudewijn als dirigent.

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

De Internationale.

Heb je – buiten het zingen – nog andere hobbys?

Als ik niet actief muziek maak ga ik graag naar een concert, opera of bezoek ik een museum. Verder schaats ik; het liefst op natuurijs en als dat seizoen is afgelopen ga ik fietsen. Na het werk lig ik het liefst op de bank misdaadseries te kijken met leesvoer om me heen.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Na 15 jaar in het onderwijs ben ik nu alweer 20 jaar doktersassistente; ik werk vier dagen in een huisartsenpraktijk in de Nieuwmarktbuurt in Amsterdam, met leuke collega's en patiënten en ik kan er de hele dag radio 4 luisteren!

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Ik ontspan het meest als ik buiten actief ben: langlaufen of fietsen in landen met een gematigd klimaat; niet te fanatiek en dan 's avonds genieten van het diner.

Kun je ons een restaurant aanbevelen?

Hotel de Goudfazant in Amsterdam Noord (restaurant, geen hotel).

Welk boek raad je iedereen aan te lezen?

De kunst om in koor te huilen, van de Deen Erling Jepsen, uit 2002; geschreven vanuit het perspectief van een kind.

Vertel eens iets verrassends/leuks/grappigs/stoers over jezelf!

Toen het NCK de 9de van Beethoven zong o.l.v. Yehudi Menuhin ging ik op zoek naar hem voor een handtekening. In de lift vroeg ik aan de vrouw naast me waar ik hem vinden kon en ze zei: 'Kom maar mee, het is mijn vader.' In zijn kamer stond Yehudi zich om te kleden en was allervriendelijkst. Het orkest en koor zaten al klaar, maar ik dacht: "als de dirigent er niet is, beginnen ze toch

nog niet” en vlak voor hem glipte ik naar mijn plaats. De handtekening heb ik nog; in zijn biografie.

Wie speelt in de film over jouw leven de rol van jou en wat is de themamuziek?

Jodie Foster en *Wals nr. 2* van Dimitri Shostakovitch.

Met wie zou je wel eens een borreltje willen drinken?

Met mijn zoon. Sinds hij uit huis is, zie ik hem nauwelijks. Hoort ook zo, maar we gaan binnenkort maar eens bijpraten.

Wanneer ben jij het meest in je element?

Wanneer het mijn kinderen (Jan en Maud) goed gaat. Natuurlijk ook als ik sta te zingen en het voelt lekker.

Heb je een motto?

Strijdbaar zijn en je blijven verwonderen.

Wie is wie?

Hendra Agustian
tenor 1
Lid sinds 2012

Doe je naast TKA nog iets anders met muziek?

Ik zing ook in het Hollands Vocaal Ensemble. Vorig jaar zong ik in het Nederlands Studenten Kamerkoor en daarvoor in Kamerkoor Vocoza en Choir 20/21. Toen ik in Indonesië woonde, heb ik o.a. gezongen in Batavia Madrigal Singers, National Youth Choir Indonesia, Cavallero Male Singers, Twilite Chorus, en AgriaSwarra. En ik schrijf een weblog over koormuziek

www.sanguinischoraliensis.wordpress.com

Wat vind je leuk aan TKA?

Het repertoire van TKA spreekt me aan. Ik zing meestal in kleine bezettingen van 4 tot 30 zangers. Ik hou van a cappella muziek, maar ik vind kolossale en symfonische muziek ook leuk.

Wat is het indrukwekkendste concert dat je ooit hebt uitgevoerd?

In 2009 ging ik op tournee met de Batavia Madrigal Singers naar Slovenië, Hongarije en Oostenrijk. In Slovenië was een internationale koorwedstrijd, onderdeel van de European Grand Prix for Choral Singing. Binnen één week gaven we vijf concerten in vijf steden, voor een internationaal publiek. Niet alleen zingen, maar ook dansen, want het repertoire omvatte veel Indonesische volksmuziek.

Welk stuk zou je graag (nog eens) willen zingen?

St. Luke Passion (Krzysztof Penderecki), *Strathclyde Motets* (James Macmillan), of *Path of Miracles* (Joby Talbot).

Heb je een favoriete zanger, zangeres, instrumentalist of orkest?

Ik ben gek op Britse koren. Dus ik luister vaak naar The Sixteen (Harry Christopher), Polyphony (Stephen Layton), of Tenebrae (Nigel Short). Maar mijn favoriete zanger is Andreas Scholl.

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

Ser Eshgh (Het Geheim van de Liefde) van Muhammad Reza Shajarian, een levende legende van Perzische klassieke muziek.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Ik ben promovendus aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht. Ik doe onderzoek naar internationalisering in het voortgezet onderwijs.

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

Italië. Ik zou daar graag een aantal jaren wonen om me in kunst, muziek en cultuur te verdiepen.

Kun je ons een restaurant aanbevelen?

Witte Uyl in de Frans Halsstraat.

Is er een boek dat je iedereen zou aanraden?

Ik ben van Michio Kaku *Physics of the Impossible* aan het lezen. Als je van wetenschap houdt, raad ik je alle boeken van Michio Kaku aan.

Vertel eens iets verrassends/leuks/grappigs/stoers over jezelf?

Ik kom uit een dorp in een bergachtig gebied in West Java en tot mijn dertiende speelde ik nog steeds buiten in de modder en het groenteveld van mijn vader.

Welke acteur speelt in de film van jouw leven de rol van jou en wat zou de themamuziek zijn?

Nicholas Saputra, een Indonesische acteur. Jemplang Panganten, Sundanese volksmuziek, zou de themamuziek kunnen zijn.

Met wie zou je wel eens een borreltje willen drinken?

Ik zou graag een borreltje met Dalai Lama willen drinken omdat zijn visie me heel goed aanspreekt.

Wanneer ben jij het meest in je element?

Als ik een mooi concert uitvoer met een goed koor.

Wie is wie?

Heleen Ebregt
alt 1
Lid sinds 2010

Doe je buiten TKA nog iets anders met muziek?

Ik heb gezongen in twee vrouwenkoortjes in Graft/De Rijk. Ik heb zangles van Ruth Carasso. Mijn man Fred en ik hebben samen pianoles. We spelen quatre-mains en op twee piano's. Binnenkort willen we samen met onze leraar aan Canto Ostinato beginnen.

Wat vind je leuk aan TKA?

Het afwisselende repertoire, de collega's en het studeren thuis. En ik geniet van de wekelijkse wandeling van het CS naar de Singelkerk.

Welk stuk zou je graag (nog eens) willen zingen?

Ik zou willen dat ik *Erbarme dich* kon zingen en dan ook liefst wat minder met de uitstraling van een hark...

Heb je een favoriete zanger(es), instrumentalist of orkest?

Ik houd erg van Jessey Norman en Kathleen Ferrier. Maar ook van Jenny Arean en als puber was ik een grote fan van Gilbert O'Sullivan.

Wat is voor jou het mooiste lied aller tijden?

Daarin ben ik niet origineel: dat zijn de *Vier laatste Lieder* van Richard Strauss.

Heb je - buiten het zingen - nog andere hobbies?

Ik houd van tuinieren en van handwerken. Sinds kort loop ik hard, ik heb net via mijn iPod de 30 lessen *Start to run* van Evy Gruyaart gevolgd. Binnenkort ga ik verder met *Keep running*.

Wat doe je in het dagelijks leven?

Af en toe doe ik vrijwilligerswerk op de muziekschool van Alkmaar, Artiance, bijvoorbeeld bij de catering of achter de balie. Verder help ik bij de Zilvermeeuw bij de taalactiviteiten van de SMTA groep, dat is letterlijk vertaald spraak/muziektherapie voor mensen met afasie. En binnenkort ga ik beginnen bij SBB in de Schoorlse duinen. Ik begin daar in de winkel, maar ik verheug me nu al op alle andere activiteiten, zoals het zelf uitzoeken en omzagen van een kerstboom!

Wat is je favoriete vakantiebestemming?

We hebben Duitsland ontdekt; we zijn in Berlijn geweest, in Sauerland en het zuidelijke deel van de Eifel. Daar gaan we in de voorjaarsvakantie weer naar toe. En ik ben heel graag op camping "de Hoogte" in Eesveen, in de buurt van Steenwijk, waar ik met enige onderbreking al sinds mijn 4de jaar kom. Ik heb er heel veel gekampeerd met mijn gezin en nu kom ik er met Fred met de caravan. We hebben er een ruim voetbalveld voor ons alleen, je kunt er nog genieten van een geweldige sterrenhemel; daar aankomen is voor mij elke keer weer thuiskomen.

Welk boek zou je iedereen aanraden te lezen?

Boeken die in het verleden op mij grote indruk gemaakt hebben, zijn *Droomkoninkje* van Herman Heijermans en *De gelukkige klas* van Theo Thijssen. Aan te raden om (voor) te lezen vind ik alle boeken van Paul Biegel, maar vooral *Het sleutelkruid* en *De tuinen van Dor*.

Vertel eens iets verrassends/leuks/grappigs/stoers over jezelf?

In onze (door Fred zelf ontworpen) trouwringen staat een maat uit het eerste stuk dat we samen speelden: het

allegro van J.S. Bach, *Konzert C dur BWV 1061*. TKA-alt Addie Rooker was getuige bij de registratie van ons partnerschap. Ik heb Fred voor zijn 60ste verjaardag een middag thuis bij Louis van Dijk, van wie hij een groot bewonderaar is, kunnen geven.

In de film over jouw leven: welke actrice speelt de rol van jou en wat zou de themamuziek zijn?

Olga Zuiderhoek, om haar humor en relativering. Het themalied zou kunnen zijn *Mens, durf te leven*, *Kom Kees*, *het is maar tijdelijk* of van Brigitte Kaandorp: *Ik heb een heel zwaar leven*.

Met wie zou je wel eens een borreltje willen drinken?

Met mijn jongste zoon Wout van 23. Sinds ik ben weggegaan uit Westgraftdijk twee jaar geleden heb ik geen contact meer met hem gehad. En – maar onmogelijk omdat hij niet meer leeft – met mijn vroegere pianoleraar Harry Vooren.

Wanneer ben jij het meest in je element?

Op vakantie met onze caravan, achter de piano of met onze katten op schoot.

Heb je een motto?

Ga voor de liefde in je leven, ook al lijkt het soms onbereikbaar.

Hoe gaat het nu met.. **Sanne Nieuwenhuijsen**

Sanne Nieuwenhuijsen voor het Kathedrale koor St. Bavo.

Hilens
magblad
1.3.13

FOTO MARISA BARETTA

Zaterdag open dag op Koorschool St. Bavo

Eindelijk: vrouw die de maat aangeeft

DOOR JOHN OOMKES

HAARLEM - Voor het eerst in de rijke koortraditie van Koorschool St. Bavo en de kathedrale koren krijgt een vrouw het voor het zeggen.

De 33-jarige dirigente Sanne Nieuwenhuijsen uit Spaarndam volgt per september Haarlemmer Fons Ziekman (65) op. Zij wordt dan 'magistra cantus' (koormeester) bij het Muziekinstituut van de kathedraal Sint Bavo te Haarlem.

Nieuwenhuijsen is al sinds 2010 als dirigente verbonden

aan het instituut en de koorschool. Beide instellingen hebben zich sinds hun heroprichting in respectievelijk 1946 en 1951 ten doel gesteld onder meer de laat-middeleeuwse Haarlemse traditie (getijdencollege) op koorgebied tot leven te wekken.

Na Louis Kat, Jan Valkestijn en de scheidende Fons Ziekman - die overigens nog wel parttime aan de koorschool en het muziekinstituut werkzaam zal blijven - is Sanne de eerste vrouw in deze zware functie. Dat geldt overigens ook in landelijke opzicht. De koorschool in Utrecht is ook altijd geleid door mannen.

De bekendmaking van Nieuwenhuijsens promotie komt aan de vooravond van de open dag van de koorschool, die zaterdag (aanvang 13.30 uur) plaats heeft in het schoolgebouw aan de Westergracht 61.

Nieuwenhuijsen ziet in Haarlem een duidelijke taak voor zich weggelegd: „Die zit 'm in de balans tussen werkdruk en capaciteit. Let wel, de kinderen zelf vormen nooit het probleem. Die kunnen heel veel aan en zijn heel breed van op-

vassing en instelling.”

„Je merkt telkens opnieuw bij hen: heeft het kwaliteit? Je kunt zelfs zeggen: het is hun eis. Vind ik zo verwonderlijk! Dat zulke jonge kinderen precies aanvoelen wat kwaliteit heeft, en wat niet. Als zij een popmuzikant horen die goed is, dan vinden ze dat fantastisch. Even zo goed vinden ze composities van De Palestrina fantastisch. Op dat talent moeten we hier nog meer inspelen.”

De druk is groot op de koorschool. Nieuwenhuijsen: „Elke zondag opnieuw moeten we een

compleet ordinarium, twee motetten en een psalm goed uitvoeren. En alles wat daarbij komt. Vandaag komt daar nog even een dankmis bij, ingelast, voor de paus die afreedt.”

„Denk aan een diakenwijding, een priesterwijding, pasen-nou, berg je maar. Alles wat er aan de overkant, in de kathedrale basiliek St. Bavo moet gebeuren, dient zeer precies afgesteld te worden op de werkdruk die de kinderen nodig hebben om de gewenste kwaliteit te halen.”

→ Zie Haarlem 2: 'Niks nerdjes, ambitieuze kids'

Kindekes

In de vroege ochtend van woensdag 27 februari is Lisa Johanna den Herder geboren. Ze is de dochter van TKA-sopraan Mirte Verkuylen en VU-Kamerkoor-bas Jacobus den Herder. “De bevalling is goed en heel rap gegaan. Ondanks dat het snel ging, vond ik het trouwens wel lange uren!” zei Mirte. “Lisa is gezond en zij begint haar draai thuis al aardig te vinden: overdag slaapt ze met gemak uren en ’s nachts is ze lekker actief! Wij zijn dolgelukkig. En ik ben erg onder de indruk van zo’n nieuw compleet dametje met haar voetjes en handjes en vingertjes en noem maar op.”

In de late avond van 6 maart is Hebe's zoon Abel geboren. Hoewel Abel met 3730 gram anderhalf pond zwaarder is dan zijn zusje destijds, zegt Hebe dat het 'verrassend (veel) makkelijker dan de eerste keer' is. Het gaat met het hele gezin De Champeaux prima!

Meezing-Matthäus

Op donderdag 21 maart verzorgen TKA en het Combattimento Consort een zogenaamde 'meezing-Matthäus' in het Concertgebouw. Het publiek wordt van harte uitgenodigd om bij deze uitvoering de korallen mee te zingen. 150 zangers hebben maandag 4 maart al enthousiast mee gerepeteerd en konden zo al een beetje wennen aan dirigent Boudewijn Jansen, die ook op 21 maart het concert zal leiden. Ook meezingen? Kijk op www.concertgebouw.nl

Golgotha

Op 24 maart a.s. voeren het Concertgebouworkest en het Groot Omroepkoor *Golgotha* van Frank Martin uit. In februari 2002 heeft TKA dit werk ook ten gehore gebracht. Wie nu op 24 maart a.s. in het Concertgebouw zit, vindt in het programmaboekje de vertaling van de Franse tekst die toentertijd voor TKA is verzorgd door huidige TKA-bas Patrick Ploum en toenmalig TKA-lid Irene Groothedde. Hulde!

Sentimenteel

Tijdens de Nieuwjaarsborrel, op maandag 7 januari, bekeek ik het gezelschap van ons koor en dacht: allemaal lieve mensen, die hartelijk bij elkaar informeren hoe het gaat, zo na de vakantie, en die elkaar een heel goed 2013 wensen. Het klonk gemeend en zag er gemeend uit. Ik zag ook dat het gezelschap in beweging was en er zich geen klikjes vormden, waardoor het “warme-bad-gevoel” nog werd versterkt. Ik bekeek de tafels met de fantastische hapjes, waarvoor verschillende mensen uit ons koor uren in de keuken hebben moeten gestaan, met liefde en zorg uitgestald en opgediend voor onze hongerige zangersmagen. En ik keek naar alle vertrouwde gezichten, die straalden van plezier en tevredenheid. En toen werd ik heel sentimenteel. Dat wilde ik even “delen”!!

Ruth Carasso

Claire van Os

Rendez Vous

Bent u jarig?
Organiseert u een bedrijfsfeest of jubileum?
Komt uw trouwdag eraan?
Of heeft u gewoon zin in een partij met vrienden?
Laat mij een bijdrage leveren aan een onvergetelijke dag!

Claire van Os
telefoon 06.30692780 | www.clairevanos.nl

Claire? Hebben wij een Claire binnen onze gelederen? Een blonde Claire? En toch komt ze me bekend voor...

Colofon

Redactie Sara Pleyte, Els van Eersel, Nelleke Reijs, Stef Lokin Met medewerking van Theo Laceulle, Edwin Scholten, Aja Leemans Eindredactie Sara Pleyte Vormgeving Seppie Groot